

HISTORICKÁ KNIŽNICA ARCIBISKUPSKÉHO GYMNÁZIA V TRNAVE VO SVETLE NOVOOBJAVENÝCH ARCHÍVNYCH DOKUMENTOV

Erika Juríková

V roku 2008 som predniesla na 17. ročníku konferencie venovanej historickým knižným fondom v Olomouci a neskôr ako spoluautorka publikovala v zborníku z tohto podujatia príspevok, ktorý sa venoval knižnici Arcibiskupského gymnázia v Trnave.¹ Stručne som v ňom načrtla historické osudy gymnázia, vznik a formovanie gymnaziálnej knižnice, ako aj jej postupnú devastáciu po zoštatnení gymnázia v roku 1918 a neskôr po roku 1945, keď si dlhé desaťročia „hľadala“ svoje miesto, aby nakoniec skončila v majetku a priestoroch Západoslovenského múzea v Trnave.

Odvtedy sa mi aj vďaka publikovanej štúdii podarilo zistiť niekoľko zaujímavých faktov a doplniť niektoré medzery, najmä čo sa týka umiestnenia knižnice po roku 1950. Mohla som tak urobiť aj vďaka materiálom, ktoré sa nachádzajú v Archíve Matice slovenskej v Martine (ide hlavne o výročné správy, korešpondenciu riaditeľstva s pracoviskom v Trnave i s miestnymi trnavskými činiteľmi, interné pokyny), v pobočke štátneho archívu v Trnave, v archíve Arcibiskupského úradu v Trnave,² ale predovšetkým vďaka sprístupnenej pozostalosti Vendelína Jankoviča, ktorá je uložená v Archíve Pamiatkového úradu Slovenskej republiky v Bratislave.³

Získané informácie sa týkali predovšetkým „temného“ obdobia knižnej zbierky v 50. až 70. rokoch 20. storočia, v čase, keď ju premiestňovali z nevyhovujúcich priestorov do ešte menej vyhovujúcich a intenzívne sa rozkrádala. Aby však mohli byť novo zistené informácie zasadené do kontextu, veľmi stručne si dovoľm zopakovať dejiny školy, ako aj vznik a osudy knižnice.

¹ Podrobnejšie pozri: JURÍKOVÁ, Erika-SIPEKIOVÁ, Nicol: *Et bibliothecae habent sua fata. Osudy knižnice arcibiskupského gymnázia v Trnave v 20. storočí*. In: Problematika historických knižných fondů 2008. Sborník z 17. odborné konferencie Olomouc, 5.-6. 11. 2008. Olomouc: Vědecká knihovna 2009, s. 187-197.

² Za poskytnutie a pomoc ďakujem Petrovi Kučerovi.

³ Pozostalosť uloženú v šesťdesiatich krabiciach prechádzal v rokoch 2007-2010 Róbert Jurík, ktorému chcem vyjadriť poďakovanie za poskytnuté informácie.

Dejiny školy

Vďaka výhodnej polohe na križovatke obchodných ciest patrila Trnava od najstarších čias medzi obchodné a kultúrne centrá. Bohatstvo a prosperita mesta sa prejavovali aj v kvalite vzdelávacích ustanovizní, ktoré boli známe v bližšom i širšom okolí. Najstaršou trnavskou školou bola mestská škola, ktorá sa neskôr pod vplyvom arcibiskupa Mikuláša Oláha a jezuitov, ktorých do mesta pozval, zmenila na školu kapitulnú. V čase existencie historickej Trnavskej univerzity (1635–1777) sa stalo z kapitulnej školy gymnázium, ktoré bolo fakticky prípravkou pre štúdium na univerzite, čomu zodpovedala aj jeho pomerne vysoká úroveň.⁴ Na gymnázium sa vyučovalo v šiestich triedach podľa jezuitského systému *ratio educationis* a v roku 1705 malo dokonca 880 poslucháčov.⁵ Od roku 1807 do roku 1850 ho viedli benediktíni, neskôr bola v škola v čase Bachovho absolutizmu zredukovaná na 4triednu, no 7. februára 1852 vzniklo 8triedne arcibiskupské gymnázium – *Gymnasium Maius Archiepiscopale*. Gymnázium finančne podporovali cirkev, štát i mesto.

Pád Rakúsko-uhorskej monarchie sa odrazil aj na osude školy: od marca 1919 bola poštátnená a premenovaná na *Katolícke vyššie reálne gymnázium Jána Hollého v Trnave*. Všetko sa udialo bez rokovaní s cirkevnou vrchnosťou, proti čomu bolo vznesených nemálo námietok.⁶ Pri prevzatí gymnázia štátom nebola podpísaná žiadna zápisnica a štát prevzal bez písomných dokladov všetok majetok – inventár, zbierky, knižnicu a budovy gymnázia. Situácia sa čiastočne skonsolidovala až v roku 1928 dodatočným podpísaním nájomnej zmluvy.

Dňa 1. februára 1938 opätovne založil biskup Pavol Jantausch cirkevné gymnázium s názvom *Rímskokatolícke biskupské reálne československé gymnázium v Trnave* s perspektívou, že dôjde k zlúčeniu štátneho gymnázia s ním; v roku 1942 štátne gymnázium zaniklo. Po skončení 2. svetovej vojny boli školy poštátnené,

⁴ Bližšie o školských, kultúrnych a hospodárskych pomeroch v čase vzniku a existencie Trnavskej univerzity pozri najnovšie: DOBROTKOVÁ, Marta-RÁBIK, Vladimír: *Jezuitská Trnavská univerzita (1635–1777) v tradícii uhorského školstva*. n: Latina v cirkevním a svetském školstvi. E. Juriková, J. Képartová, P. Kitzler (eds.). Praha: Filosofický ústav – Kabinet pro klasická studia AV ČR, s. 125–137.

⁵ KODAJOVÁ, Viera: *Trnavské gymnázium 1554–1976. Dejiny a pramene*. Diplomová práca. Bratislava: FiF UK 1977, s. 29.

⁶ U československej vlády neúspešne protestoval aj apoštolský administrátor Svätej stolice Pavol Jantausch, listom z 23. 6. 1919 adresovaným riaditeľovi gymnázia Štefanovi Hatalovi aj generálny vikár Richard Osvald. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, pobočka Trnava (ďalej MV SR – Trnava), fond Gymnázium v Trnave, inv. č. 624. U československej vlády neúspešne protestoval aj apoštolský administrátor Svätej stolice Pavol Jantausch.

vznikli 4ročné gymnáziá, neskôr jedenástročné školy a od roku 1960 stredné všeobecnovzdelávacie školy. Od roku 1960 sa znova prešlo na systém 4ročných gymnázií, ktorý pretrval až do roku 1990, keď začali opätovne vznikať osemročné gymnáziá. Trnavské gymnázium dodnes nesie meno národovca Jána Hollého.

Po roku 1989 arcibiskup Ján Sokol v Trnave opäť obnovil trnavské arcibiskupské chlapčenského gymnázium, ktoré vzniklo 18. januára 2001. Škola sa považuje za jediného legitímneho pokračovateľa vzdelávacieho inštitútu, ktorý bol v Trnave ustanovený v roku 1543 arcibiskupom ostrihomským a metropolitnou kapitulou ostrihomskou a ktorému bol v rámci reorganizácie vykonanej Jánom Svätej Rímskej Cirkvi kardinálom Scitovským v roku 1852 udelený názov *Gymnasium Maius Archiepiscopale*.

Knižná zbierka

Začiatky budovania gymnaziálnej knižnice spadajú do obdobia, keď ho spravovali benediktíni. V čase keď okrem gymnázia existovalo aj lýceum, sa budovali dve samostatné knižné zbierky, čím sa sily a prostriedky triedili. Obrat nastal po vytvorení 8ročného gymnázia, keď sa knižnice oboch škôl spojili a pod vplyvom profesorov ako boli Szuppan, Aschner, Hidas, Graeffel a iných sa začali cieľené akvizície kníh. Škola dostala mnoho väčších či menších knižných darov, napr. od ostrihomskej kapitul, arcibiskupa Jána Simora, kanonikov i významných rodín z Trnavy a okolia (napr. Šipekyovcov a Prilešzkych).

V 70. rokoch 19. storočia sa knižnica natoľko rozrástla, že sa riaditeľstvo školy rozhodlo vydať tlačenej katalóg kníh. Vydanie osobitného katalógu bolo finančne veľmi náročné, preto ho škola vydávala v rokoch 1879–1889 ako súčasť výročných správ. Katalóg uverejňovali v osobitnej prílohe správ a jednotlivé vysádzané listy dodatočne zväzovali. Napriek tomu, že bolo vytlačených takmer 1 200 strán, s 13 tisíc katalogizačnými jednotkami v 18 tisíc zväzkoch, katalóg zostal nedokončený. Väčšinu knihovníckej práce urobil profesor a knihovník gymnázia Ľudovít Melčický, ktorý katalóg aj zostavil.⁷

Aj napriek nedokončeniu si podľa publikovaných položiek môžeme vytvoriť presnejšiu predstavu o typologickom zložení knižnice. Knihy v katalógu boli zverejňované podľa jednotlivých odborov, v rámci nich zase podľa mien autorov, pri anonymných dielach podľa (nie vždy) logických pojmov. Uverejnené boli tieto oblasti: dejiny; právne a štátne vedy; zemepis, národopis, mapy; teológia; biblické dejiny, cirkevná archeológia, výklad Písma, pomocné vedy teologické; cirkevná

⁷ JANKOVIČ, Vendelín: *K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave*. Rkp. Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalosť Vendelína Jankoviča, č. kr. 41.

literatúra, patristika, synody; cirkevné dejiny; základná dogmatika, mravouka, cirkevné právo, kontroverzistika; pastorálka, kazateľstvo, asketická literatúra; náboženské a cirkevné časopisy a rozličnosti; filozofia; pedagogika; výročné školské správy (nielen z Uhorska, ale aj z Rakúska a Nemecka); klasická filológia. Z pôvodných katalógov sa v múzeu zachovali aj rukou písané katalogizačné listky s uvedenou signatúrou, predmetovým heslom, menom autora, názvom diela, číslom zväzku, miestom a rokom vydania.⁸

Vydaním knižničného katalógu, ktoré splnilo aj istý reklamný účel, začala „zlatá éra“ akvizície kníh do gymnaziálnej knižnice. Zatiaľ čo dovtedy sa knihy získavali predovšetkým z darov, od 80. rokov 19. storočia dochádza vďaka štedrej finančnej dotácii k pravidelnému nákupu. Hoci dovtedy mala akvizícia v predchádzajúcom období viac živelný a náhodný ráz, neskôr sa dopĺňali medzery a budovali nové odbory, predovšetkým prírodovedné oddelenie. Vyučovanie prírodovedných predmetov malo na gymnáziu vysokú úroveň: škola disponovala bohatou zbierkou minerálov, rastlín a prírodovedný krúžok pracoval veľmi aktívne. V trnavskom archíve sa zachoval aj katalóg kníh tohto krúžku, ako aj iné inventáre, z ktorých najobsiahlejším je súpis z roku 1883–84. Z rokov 1884–1885 pochádzajú dodatky a inventáre z nasledujúcich rokov a dodatky k nim zaznamenávajú pravidelné prírastky kníh. Zaujímavý je aj zoznam vypožičaných kníh v rokoch 1872–1873 a inventár prírastkov knižných jednotiek v rokoch 1898–1906, ktorý dokladá finančné ťažkosti gymnázia. Od roku 1917 sa objavujú tematické katalógy.

Celá, päťdesiat rokov systematicky budovaná knižnica, mala v roku 1918 asi 40 tisíc zväzkov a 25 tisíc katalogizačných jednotiek. Z toho cca 35 tis. sa nachádzalo v učiteľskej a 5 tis. v žiackej knižnici.⁹ Súčasťou prvej spomenutej boli aj historické knižné fondy, ktoré však oddelili a uložili samostatne. Provenienčne prevládala uhorská literatúra, neskôr stredoeurópska, dokonca európska, slavík bolo z pochopiteľných dôvodov poriadko. Bez nadnesenia môžeme povedať, že knižnica tejto veľkosti a zamerania by bola ozdobou aj oveľa väčšej vzdelávacej inštitúcie, akou bolo trnavské gymnázium s niekoľkými stovkami žiakov.

Niekedy v prvom desaťročí 20. storočia bola zbierka nanovo usporiadaná: v pôdstate sa zachovalo predchádzajúce delenie, len jednotlivé tematické skupiny kníh boli rozdelené do ešte menších a pojmovovo presnejších kategórií. Nové

⁸ ČAMBÁLOVÁ, Daniela: *Historické tlače v knižničnom fonde Západoslovenského múzea v Trnave*. In: SABOV, Peter a kol.: *Spravidca po historických knižniciach na Slovensku I*. Martin: SNK 2001, s. 105.

⁹ MV SR – Trnava, fond Gymnázium v Trnave, inv. č. 594–601 a 624.

delenie obsahovalo tieto predmetové skupiny s podskupinami: teológia (14), maďarská literatúra a kultúra (9), dejiny (16), periodiká (2), právo (5), latinská literatúra (7), grécka literatúra (7), prírodné vedy I. (7), prírodné vedy II. (8), zemepis, cestopisy, národopis (9), nemecká literatúra (6), svetová literatúra (4), filozofia a psychológia (4), školstvo a pedagogika (3), časopisy.

Po zoštatnení gymnázia v roku 1918 sa nenašlo miesto a ani vôľa pre historické a cudzojazyčné knihy, takže boli uskladnené na rôznych miestach. Pritom o bohatosti a historickej hodnote knižnej zbierky však svedčí aj fakt, že prejavilo o ňu záujem Ministerstvo školstva a národnej osvety, ktoré požiadalo o vydanie pre novozaloženú Univerzitnú knižnicu v Bratislave.¹⁰ Voči tomu ostro protestoval trnavský vikár Osvald listom zo dňa 26. 2. 1920, pričom zdôraznil, že knižnica je súkromným majetkom cirkvi.¹¹ Vtedajší minister školstva a národnej osvety Habrman vzal na vedomie Osvaldov protest a následne svoje rozhodnutie o odovzdaní gymnaziálnej knižnice Univerzitnej knižnici v Bratislave listom zrušil.¹²

Podľa údajov pracovníka Matice slovenskej Vendelína Jankoviča, ktorý neskôr v druhej polovici 50-tych a začiatkom 60. rokov 20. storočia knižnicu spracovával, knižná zbierka uchovávala niekoľko sto trnavských tlačí, jazykové, územné, autorské a vecné slovaciká, 7 krásnych inkunábul, mnoho desiatok paleotypov, 2 exempláre Maginovej Apológie a iné vzácne knihy. Jankovič dokonca vyslovil poľutovanie nad tým, že knižnica, keď už neslúžila gymnáziu, mohla v Trnave poslúžiť „vyšším zložkám školskej a kultúrnej siete“.¹³

V medzivojnovom období negatívne vplýval na knižnicu nútený štátny zábor budovy gymnázia v roku 1919, keď pri preberaní knižnice od zrušeného arcibiskupského gymnázia štátnym gymnáziom nebol v roku 1919 spísaný žiaden protokol a údaje o počte aktívne využívaných kníh ukazujú, že historický fond sa nepoužíval. Ani na konci 30. a začiatkom 40. rokov minulého storočia nemohla byť riadne vykonávaná inventarizácia fondu, pretože miestnosť, v ktorej sa nachádzalo, používalo vojsko.

¹⁰ Podrobnejšie pozri: JURÍKOVÁ, Erika-SIPEKIOVÁ, Nicol: *Et bibliothecae habent sua fata. Osudy knižnice arcibiskupského gymnázia v Trnave v 20. storočí*. In: *Problematika historických knižných fondů 2008*, s. 191n.

¹¹ KUČERA, Peter: *Arcibiskupské gymnázium v Trnave 1919-1946*. Interný materiál. Trnava: Arcibiskupský úrad, s. a., s. 8.

¹² MV SR - Trnava, fond Gymnázium v Trnave, inv. č. 451.

¹³ JANKOVIČ, Vendelín: *K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave*. Rkp. Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalosť Vendelína Jankoviča, č. kr. 41.

Knižnica bola v budove gymnázia uložená až do roku 1950, keď bola čiastočne prevezená do Bratislavy a asi dve tretiny zbierky umiestnené na dlažbu sakristie v bývalom univerzitnom kostole, v dnešnom chráme sv. Jána Krstiteľa, a to spolu s inými historickými knižnicami z Trnavy (spolu asi 50 tisíc kníh).¹⁴ Žijúci pamätníci dodnes spomínajú, že knihy sa nachádzali v nevyhovujúcich, vlhkých priestoroch sakristie a robotníci ich pri sťahovaní nakladali vidlami na vlečky; asi 5 tisíc bolo zošrotovaných. Knihy sa v tom čase rozkrádali a mnohé sa dodnes nachádzajú v súkromných knižniciach Trnavčanov. Až neskôr po mnohých urgenciách¹⁵ ich premiestnili do tzv. Parrákovho domu, kde sa o priestory delili spolu so skladom ovocia a zeleniny aj automobilových závodov.

Rozkrádanie sa však nezastavilo ani v tomto období. Podľa správy, ktorú uverejnil Hadrián Radváni v roku 2004, v roku 1953 v noci prišlo osobné a nákladné auto do areálu skladov, neznámy muž si vypýtal od vrátnika kľúče a spolu s niekoľkými pomocníkmi naložil debny na auto. Neskôr V. Jankovič zistil, že zmizlo mnoho kníh a krádež ohlásil bezpečnosti, ktorá začala a v tichosti ukončila vyšetrovanie. Radváni uvádza, že okolo roku 1975 boli známe už desiatky kníh z bývalého trnavského arcibiskupského gymnázia, ktoré sa objavili v rôznych antikvariátoch a knižniciach v Nemecku a Rakúsku. Spoznatelné boli vďaka exlibrisu so znakom gymnázia. Ten, kto si trúfol takýmto spôsobom „vyzdvihnúť“ knihy a previezť ich cez hranice, si musel byť vedomý svojej nepostihnuteľnosti.¹⁶

Od roku 1954 začali zniknúť miestne pracoviská Matice slovenskej, ktoré mali za úlohu katalogizovať a spracovávať knižnice s historicky cennými knihami, čo sa nie vždy stretlo so záujmom a podporou miestnych činiteľov.¹⁷ Jedno z takýchto detašovaných pracovísk vzniklo aj v Trnave, s jediným pracovníkom, už spomínaným Vendelinom Jankovičom. Ten spracovával a katalogizoval trnavské knižnice – kláštorne i z arcibiskupského gymnázia. V roku 1957 sa časť knižnice prevezená do Bratislavy vrátila späť, aby sa historická zbierka znova skompletizovala. Matica slovenská spravovala v Trnave asi 60 tis. knižných zväzkov, z ktorých väčšina bola uložená v dvoch nevyhovujúcich prenajatých

¹⁴ RADVÁNI, Hadrián: *Jezuitská a univerzitná knižnica v Trnave. Hľadanie spoločného kultúrneho dedičstva*. Trnava: Trnavská univerzita 2006, s. 33.

¹⁵ Mesačná správa o činnosti z 1. 9. 1970. Archív Matice slovenskej v Martine, s. n.

¹⁶ RADVÁNI, Hadrián: *Ako to bolo s knižnicami a knihami v Trnave?* In: Trnavské noviny 14, 2004, č. 11, s. 6.

¹⁷ BANSKÝ, Jozef: *Na okraj zvozu a triedenia kláštorňých knižníc na Slovensku*. Matica slovenská, interný materiál.

miestnostiach Parrákovho domu a zvyšok v priestoroch Vlastivedného múzea v Trnave, neskôr po intenzívnej korešpondencii s úradníkmi mesto prideliť ďalšie dve miestnosti v múzeu, kde sa knihy z prenajatých budov premiestnili. Jankovič postupne skatalogizoval knižnicu a vo svojej správe napísanej k 31. 12. 1965 uviedol, že v historickom knižnom fonde sa nachádza 34 302 jednotiek z knižnice bývalého arcibiskupského gymnázia.

V roku 1969 opätovne hrozilo, že knižnica bude prevezená do Bratislavy, pretože múzeum išlo do rekonštrukcie. Ako však správne pracovníci Matice slovenskej usúdili, knihy by sa už nikdy do Trnavy nevrátili. Preto sa tento plán nezrealizoval.¹⁸

Začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia začala MS rokovať so Západoslovenským múzeom (predtým Vlastivedným múzeom) o deponovaní zbierky,¹⁹ no k premiestneniu došlo až v polovici 80. rokov minulého storočia, keď k 1. 7. 1985 odovzdala MS do správy Západoslovenského múzea v Trnave historický knižný fond, ktorý tvorili sčasti knihy jezuitskej knižnice a sčasti knihy bývalého arcibiskupského gymnázia, spolu 37 564 knižničných jednotiek.²⁰ Po očistení a skatalogizovaní boli knihy umiestnené v tzv. Oláhovom seminári, kde vzniklo Múzeum knižnej kultúry.²¹

V súčasnosti sa väčšina zachovaných kníh z knižnice trnavského arcibiskupského gymnázia nachádza v Západoslovenskom múzeu v Trnave, v zrekonštruovanej budove tzv. Šándorovho domu na Múzejnej ulici, kde je fond prístupný verejnosti. Z roku 2001 pochádza posledný mne známy rozbor knižného fondu múzea: zo 16. storočia je 86 kníh, zo 17. st. 500, z 18. st. 4 498, z 19. st. 24 315, z 20. st. 7 745 kníh. Tynaviká sú zastúpené 1 473 ráz, slovaciká 1 722, periodiká

¹⁸ Archív Matice slovenskej v Martine, fond Matica slovenská, list riaditeľa Národnej knižnice MS adresovaný miestnemu pracovisku MS v Bratislave (7. 11. 1969).

¹⁹ Archív Matice slovenskej v Martine, fond Matica slovenská, list vedúceho národnej knižnice Západoslovenskému múzeu zo dňa 23. 2. 1972. Píše sa v ňom: „...Matica slovenská má v úmysle celý historický knižný fond, uložený v priestoroch Vášho múzea, odovzdať Vám v podobe trvalého depozitu do správy a ochrany.“

²⁰ Tento údaj sme čerpali z hospodárskej zmluvy o prevode národného majetku podľa vyhlášky č. 90/84 Zb. o správe národného majetku a vyhlášky č. 45/83 Zb, ktorú za MS parafoval správca Štefan Krivuš a za Západoslovenské múzeum v Trnave jeho riaditeľ Ladislav Pal. Za jej poskytnutie k nahliadnutiu si dovoľujeme poďakovať Petrovi Sabovovi zo SNK v Martine.

²¹ V roku 1986 obsahoval fond 46 016 jednotiek. ČAMBÁLOVÁ, Daniela: *Historické knižničné fondy Západoslovenského múzea v Trnave*. In: Teória a výskum knihovníctva a bibliografie. Výskumy č. 40. Historické knižné fondy. Martin: Matica slovenská 1988, s. 142–143.

3 595krát. Bez uvedenia roku vydania je 1188 kníh a doteraz nezatriedených je 894.²²

Niekoľko kníh z bývalého arcibiskupského gymnázia môžeme nájsť aj v knižnici Spolku sv. Vojtecha, ale aj v knižniciach na farách v okolí Trnavy,²³ v súkromných knižniciach a občas sa nejaká kniha z fondu gymnázia objaví v antikvariáte či na burze kníh.

Krádeže oznámené a vyšetrované v päťdesiatych až sedemdesiatych rokoch minulého storočia neboli nikdy vyšetrené. V tom čase prišla Trnava, ale aj celé kultúrne Slovensko o knihy nevyčísľiteľnej hodnoty, ktoré pre vedecké a študijné účely dodnes s námahou získavame v zdigitalizovanej podobe zo zahraničia. Pritom sme vlastnili vzácne a storočia budované knižné zbierky, ktorých hodnota spočívala predovšetkým v ich celistvosti a jedinečnosti.

Zoznam použitej literatúry:

BANSKÝ, Jozef: Na okraj zvozu a triedenia kláštorných knižníc na Slovensku.

Matica slovenská, interný materiál.

ČAMBÁLOVÁ, Daniela: Historické knižničné fondy Západoslovenského múzea v Trnave. In: Teória a výskum knihovníctva a bibliografie. Výskumy č. 40. Historické knižné fondy. Martin: Matica slovenská 1988.

ČAMBÁLOVÁ, Daniela: Historické tlače v knižničnom fonde Západoslovenského múzea v Trnave. In: SABOV, Peter a kol.: Sprievodca po historických knižniciach na Slovensku I. Martin: SNK 2001, s. 98–106.

Dobrotková, Marta: Farské knižnice vo svetle kanonických vizitácií a súčasnosť. In: Problematika historických knižných fondů 2008. Sborník z 17. odborné konferencie Olomouc, 5.–6. 11. 2008. Olomouc: Vědecká knihovna 2009, s. 265–275.

Dobrotková, Marta–Rábik, Vladimír: Jezuitská Trnavská univerzita (1635–1777) v tradícii uhorského školstva. In: Latina v cirkevnom a světském školství. E. Juriková, J. Keparťová, P. Kitzler (edd.). Praha: Filosofický ústav – Kabinet pro klasická studia AV ČR, s. 125–137.

²² ČAMBÁLOVÁ, Daniela: Historické tlače v knižničnom fonde Západoslovenského múzea v Trnave. In: SABOV, Peter a kol.: Sprievodca po historických knižniciach na Slovensku I. Martin: SNK 2001, s. 100.

²³ DOBROTKOVÁ, Marta: *Farské knižnice vo svetle kanonických vizitácií a súčasnosť*. In: Problematika historických knižných fondů 2008. Sborník z 17. odborné konferencie Olomouc, 5.–6. 11. 2008. Olomouc: Vědecká knihovna 2009, s. 265–275.

- JANKOVIČ, Vendelín: K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave. Rkp. Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalosť Vendelína Jan-koviča, č. kr. 41.
- JURÍKOVÁ, Erika-SIPEKIOVÁ, Nicol: Et bibliothecae habent sua fata. Osudy knižnice arcibiskupského gymnázia v Trnave v 20. storočí. In: Problematika historických knižných fondů 2008. Sborník z 17. odborné konference Olomouc, 5.-6. 11. 2008. Olomouc: Vědecká knihovna 2009, s. 187-197.
- KODAJOVÁ, Viera: Trnavské gymnázium 1554-1976. Dejiny a pramene. Diplomová práca. Bratislava: FiF UK 1977.
- KUČERA, Peter: Arcibiskupské gymnázium v Trnave 1919-1946. Interný materiál. Trnava: Arcibiskupský úrad, s. a.
- KUZMÍK, Jozef: Historické knižnice na Slovensku spravované Maticou slovenskou. In: Knižný zborník 1968, 1. zv. Martin: Matica slovenská 1969.
- RADVÁNI, Hadrián: Ako to bolo s knižnicami a knihami v Trnave? In: Trnavské noviny 14, 2004, č. 11, s. 6.